

A NÉMET DEMOKRATIKUS KÖZTÁRSASÁG PEDAGÓGIAI LAPJAI

Az NDK-ban kiadott hivatalos jegyzék (Post Zeitungsliste für die DDR 1977) huszonegy pedagógiai periodikát tart nyilván. Ezek jellegük szerint a következő kategóriákba sorolhatók:

- I. általános, elméleti pedagógiai kiadványok,
- II. tantárgypedagógiai, illetőleg a pedagógia egy-egy speciális területét átfogó folyóiratok,
- III. pedagógiai-politikai lapok.

Közülük havonta húsz, kéthavonta négy, negyedévenként kettő, hetente egy jelenik meg. A lapokon hat berlini kiadó osztozik, de huszonegyért a Volk und Wissen Volkseigener Verlag felel.

Az NDK-ban a postai forgalmazásra kerülő periodikák körén túl egyéb sokszorosított pedagógiai kiadványok is szép számmal akadnak. A felsőfokú oktatási intézmények pedagógiai szekciói, kutatócsoportok ugyanis sok esetben jelentetnek meg rendszeresen helyi kiadványokat. Ilyen pl. a Jenai Friedrich Schiller Egyetem Neveléstudományi Szekciójának negyedévenként megjelenő füzete, a *Jenaer Erziehungsforschung*.

Ezt a gyakorlatot részben az indokolja, hogy a központi lapok túltelítettek, nem tudják a kívánatos tempóban fogadni az országban dolgozó nagyszámú pedagógiai kutató által produkált eredményeket. Másik fontos ok, hogy a tanárképzéssel foglalkozó intézmények a hallgatók pedagógiai oktatásán kívül a területileg hozzájuk tartozó gyakorló pedagógusok továbbképzésével is foglalkoznak. A helyi kiadványok módot adnak a kutatási eredmények közlésére is, ugyanakkor enyhítik a tanárképzés és továbbképzés megfelelő segédanyagokkal való ellátásának

A továbbiakban *csak központi kiadványok ismertetésére* vállalkozunk, úgy gondoljuk, hogy egy ország szempontjából ezek tekinthetők reprezentatívnak. Teljességre nem törekedhettünk, ezért a kiválasztásnál alapszempontunk volt, hogy a folyóiratok minden kategóriája képviselve legyen az ismertetésben, s hogy közülük is a leginformatívabbakat emeljük ki.

I.

Először a *Pedagógiai Tudományok Akadémiájának három elméleti kiadványát* mutatjuk be.

A **PÄDAGOGIK** havonta jelenik meg, kiadója a Volk und Wissen Volkseigener Verlag, főszerkesztője Ernst Pilz. Jelenleg – 1978-ban – a 33. évfolyamot olvashatják az érdeklődők.

A folyóirat rovatai: Szerkesztőségi cikk (Unser Wort). Interjú (Interview). Tanulmányok. Konzultáció (Konsultation). Pedagógiai Fórum (Pädagogisches Forum). Információk ... (Information aus Wissenschaft und Praxis). Könyvismertetések (Buchbesprechungen). Folyóirat Szemle (Blick in andere Zeitschriften): A lapot orosz és angol nyelvű tartalomjegyzék zárja. Az egyes rovatok bemutatását a következőkben az elmúlt másfél év számai alapján kíséreljük meg.

A *szerkesztőségi cikk* ideológiai kérdésekkel, aktuális pedagógiai problémákkal foglalkozik, történelmi évfordulókhöz kapcsolódik.

Az *Interjú* nem állandó rovat, az előző tizennyolc számban összesen ötöt közölt a lap. Fontos emberekkel beszélgetnek aktuális témákról. Példaként hadd utaljak közülük kettőre. – Az 1977/8. számban (689–693. old.) a Német Szocialista Egységpárt KB Népoktatási Részlegének vezetője válaszol azokra a kérdésekre, amelyeket az új tanév tennivalóira vonatkozóan tesznek fel neki. – Az

1977/11. számban (961–965. old.) a Pedagógiai Tudományok Akadémiájának elnöke arról beszél, hogy mit jelentett a Nagy Októberi Szocialista Forradalom a pedagógia fejlődése számára.

A tanulmányok általánosítottági szintjük alapján *három nagy csoportba* sorolhatók.

A legnagyobb csoportot azok a tanulmányok képezik, amelyek *hivatásos kutatók* tollából származnak. A szerzők kutatási eredményeik alapján fejtik ki nézeteiket a pedagógia egy-egy problémájára vonatkozóan. Ezeknek az írásoknak a szerzői között alkalmanként szovjet kutatókat is találunk. (L. pl. M. N. Szkatkin cikkét az 1977/11. és M. I. Kondakov tanulmányát az 1977/9. és 12. számban.)

É tanulmányok közös jellemzője, hogy bennük főleg már kialakult álláspontok bemutatására törekcszenek a szerzők, az ehhez vezető út, a kutatásmetodika ismertetésére nem vagy esetleg éppen csak utalásszerűen kerül sor.

Ugyancsak általános sajátosság, hogy az írásokhoz további tájékozódást lehetővé tevő apparátus csatlakozik. A jegyzetekben, irodalomjegyzékben hazai, szovjet, ritkán csehslzlovák és lengyel szerzőkre találunk hivatkozásokat. Kivételt képeznek e tekintetben az NSzK-ban kialakult helyzet bírálataival foglalkozó tanulmányok, amelyek természetesen az ott megjelent írásokra építenek.

Tartalmilag az e csoportba sorolható tanulmányok a közoktatáspolitiká, a nevelésfilozófia, a neveléslmélet, a didaktika, a neveléstörténet és a pedagógiai pszichológia körébe tartozó kérdéscikkel foglalkoznak.

Az elmúlt másfél évben – de ez a tendenciát illetően visszamenőleg hosszú távon is érvényes – a pedagógiai tárgyú írások között mennyiségileg vezetnek a neveléslméleti témájú munkák (az összes elméleti tanulmány több mint 50%-a), a legkisebb arányban neveléstörténeti írások szerepelnek (alig 10%).

A neveléslméleti tanulmányok a kérdések széles körét fogják át. Csupán néhány gyakran visszatérő téma címszavakban:

- személyiség és kollektív nevelés (pl. 1977/6., 1978/6.),
- munkára nevelés, politechnikai képzés (pl. 1977/8., 1978/5.),
- a szocialista életmódra nevelés színterei, módjai (pl. 1977/1., 6.),
- a nevelés hatékonyságának fokozása (pl. 1977/5., 8.).

A neveléstörténeti tanulmányok alacsony száma nem meglepő, hiszen a folyóirat általános pedagógiai tanulmányaiban sem törekszenek a szerzők a történeti gyökerek érdemi bemutatására. Az utolsó tizennyolc számban fellelhető neveléstörténeti írások évfordulókhöz kapcsolódnak és a marxista pedagógia létrejöttével, K. Marx és A. Sz. Makarenko nézeteivel foglalkoznak. (L. pl. az 1978/5. és 6. ill. az 1978/3. és 4. számot.)

A tanulmányok kis hányada a napi gyakorlatból sarjadt ki, s íróik tapasztalataik összegezése, elemzése alapján közvetlenül kívánják azt szolgáltni. Ezekben az esetekben a szerzők tanárok, igazgatók, illetve szerzői kollektívák.

Ilyen pl. az 1978/4. számban (307–314. old.) az a házi feladattal kapcsolatos írás, amelyet a szerzőgárda a Rostock körzetében szerzett tapasztalatok alapján készített.

A tanulmányok sorát néhány esetben kurzívált alcím töri meg: *A legjobb tapasztalataiból* (Aus den Erfahrungen der Besten). Ezzel az alcímmel vezetik be a szerkesztők a *tapasztalatcsere* jellegű írások közlését. A rövidebb lélegzetű leírásokat a szerző képe és követésre méltó életpályájának rövid ismertetése előzi meg. Ezek az írások tematikailag változatosak.

Igy pl. az 1977/10. számban (933–941. old.) a vizsgára előkészítés hatékonyabbá tételének mód-szereiről, az 1977/9. számban (855–861. old.) a szaktantermi rendszer előnyeiről ír egy-egy pedagógus.

A *Konzultáció* viszonylag ritkán felbukkanó rovata a lapnak. Legtöbbször már a kérdőmondatként megfogalmazott cím is jelzi funkcióját: a pedagógusokat érdeklő kérdésekre a terület tudományos képviselője próbál gyakorlat-centrikusan válaszolni. Pl. Milyen problémákra figyeljen hospitálása során az igazgató? (1977/6. 562–567. old.); Mire kell ügyelni annak érdekében, hogy a tanulóknban megbízható, tartós, alkalmazható tudás (Wissen und Können) alakuljon ki? (1977/2. 185–188. old.)

A *Pedagógiai Fórum* lényegében vita-rovat. Az elmúlt másfél évben a lapban legszínvonalasabb vitát indította el az a kerekasztal beszélgetés, amelyet az 1977/8. számban (744–757. old.) „Pedagógiai vezetés és a tanuló önállósága” címmel közöltek. Ezt a későbbiekben a pedagógiai élet legkülönbözőbb szintjein dolgozó olvasók hozzászólásai követték. A nyilvánosságra hozott több mint 30 írás után az 1978/6. számban (477–487. old.) a szerkesztőség a vita eredményeit összefoglalta, de nem zárta le.

Az *Információk* az NDK-ban lezajlott tudományos konferenciákról rendszeresen, a szocialista országokban megtartott rendezvényekről szórványosan ad képet.

Az elmúlt másfél évben harmincöt, az NDK-ban megrendezett nemzetközi, országos és regionális rendezvényről olvashattunk beszámolókat. A teljességet meg sem tudja közelíteni a folyóirat, a referált rendezvényekről azonban viszonylag gyorsan (3–4 hónap múlva), informatív anyagok jelennek meg.

A rovatban háttérbe szorulnak a címben ígért gyakorlati információk. Mindössze két esetben közli a lap a tv pedagógiai adásainak programját.

A *Könyvismertetésre* is jellemző az időbeli frissesség és az elemző jelleg.

A vizsgált számokban huszonnégy pedagógiai, öt pszichológiai, öt filozófiai-politikai könyv bemutatására került sor. E művek közül huszonhárom NDK-beli, tíz szovjet, egy pedig csehszlovák szerző munkája.

A *Folyóiratszemle* a társlapokra, a reprezentáns pedagógiai és pszichológiai szovjet lapokra terjed ki rendszeresen. Ritkán más szocialista országok pedagógiai folyóiratairól is olvashattunk.

A rovatok vázlatos bemutatása után a lapról még annyit – összefoglalás helyett –, hogy a Pedagógiai Tudományok Akadémiájának lapjai közül ez a *legismertebb, legrégebbi s a gyakorlat közvetlen segítségét éppúgy feladatának érzi, mint a kimondottan elvi, elméleti kérdések előbbrevitelét.*

A VERGLEICHENDE PÄDAGOGIK kiadója szintén a Volk und Wissen Volkseigener Verlag (14. évfolyam), megjelenik negyedévenként, főszerkesztője Werner Kienitz.

A folyóirat egységei: A pedagógiai fejlődés a szocialista országokban (Zur pädagogischen Entwicklung in sozialistischen Ländern). A pedagógiai fejlődés a kapitalista országokban (Zur pädagogischen Entwicklung in kapitalistischen Ländern). Az összehasonlító kutatás problémái (Probleme vergleichender Forschung). Szemle, Tudósítások (Umschau. Berichte). Recenziók (Rezensionen). Dokumentumok és tények (Dokumente und Fakten). Bibliográfia (Bibliographie). Jegyzetek (Notizen). A lap végén német, orosz, angol, francia nyelvű rezümé és tartalomjegyzék található.

A *Pedagógiai fejlődés a szocialista országokban* rovaton belül 1976-ban új sorozat indult, amely az általános képzés tartalmával és újjáalakításának problémájával foglalkozik. Már sor került pl. a kubai, lengyel, magyar, bolgár, cseh és román munkálatok ismertetésére. A folyóirat címét és célját igazolván e kérdésben olyan tanulmány is megjelent, amely részben az egyes államokra vonatkozó ismertetésekre támaszkodva elvégzi az összehasonlítást is, úgy, hogy az egyes országok speciális problémáit genezisükben közelíti meg. (1977/4. 398–415. old.)

A *Pedagógiai fejlődés a kapitalista országokban* rovatcím helyett gyakran ezt olvassuk: Vita imperialista képzési stratégiáikkal. (Auseinandersetzung mit imperialistischen Bildungsstrategien). Foglalkozott már a lap egyes oktatási rendszerek, helyzetek bírálatával (pl. az NSZK-val, USA-val, a francia és angol közoktatásüggyel kapcsolatban), de található törekvés elméleti pedagógiai kérdések összehasonlító elemzésére is. Példa lehet erre az a tanulmány, amely az NSZK-ban hódító curriculum-elmélet és az NDK tantervelméletének összehasonlítását tekinti feladatának (1976/3. 258–267. old.).

Az *összehasonlító kutatás problémái* elég ritka, bár nagyon fontos rovata lehetne a lapnak. Ezen belül a statisztikák összeállításának kérdéseiről olvashatunk például (1976/1. 53–61. old.), betekintést nyerhetünk az összehasonlító tankönyvelemzés kutatásmethodikai problémáiba (1976/4. 388–399. old.).

A *Szemle, Tudósítások* írásaiban gyakran olvashatunk tájékoztatást a nemzeti felszabadító mozgalomban részt vevő országok oktatásügyéről és az NDK UNESCO-ban végzett munkájáról.

A *Recenziók*ban rendszeresen ismertetnek a lap profiljába vágó szocialista és UNESCO kiadványokat.

A *Dokumentumok* legtöbbször határozatok, jegyzőkönyvek részleteit közli. Pl. a Német Szocialista Egységpárt IX. Kongresszusának Határozata. Részletek. (1976/4. 439–454. old.). Részletek a Mongol Forradalmi Néppárt XVII. Kongresszusának anyagából. (1977/3. 337–338. old.).

A *Bibliográfia* az NDK-ban megjelenő iskolapolitikai, összehasonlító pedagógiai szempontból használható kiadványok jegyzékét tartalmazza.

A *Jegyzetek* rövid, a lap irányultsága szempontjából érdekes híreket közöl.

Befejezve az ismertetést hangsúlyozni szeretnénk, hogy az összehasonlító pedagógia témakörén belül a lap *elsősorban oktatáspolitikai és iskolaszerveztani szempontból nyújt információkat* – döntően NDK-beli specialisták, részben pedig a szocialista országokban működő szakemberek munkájának eredményeként.

A PÄDAGOGISCHE FORSCHUNG évente hatszor jelenik meg, kiadója a Ministerium für Volksbildung, főszerkesztője Gerd Stöhr. Jelenleg a 19. évfolyamot vehetjük kézbe.

A kiadványnak állandó rovatai nincsenek. Tartalmát a tudománypolitikai, tudományszervezési szempontból jelentős események, a tudományos életben számottevő rendezvények alakítják.

Így két számot is (1976/6. és 1977/1.) arra használ fel a szerkesztőség, hogy a *Pedagógiai Tudományok Akadémiájának 3. plenáris üléséről* tájékoztassa olvasóit. A bevezető nagy referátum az elmúlt kutatási időszak munkálatainak globális áttekintésére, az új feladatok körvonalazására vállalkozik. Ezt követi a szekciók munkáját bevezető öt előadás: Az ifjúság kommunista nevelésének néhány kutatási problémája; Kommunista nevelés a politechnikai, matematikai és természettudományos nevelés által; Kommunista nevelés a társadalomtudományi, anyanyelvi és idegennyelvi oktatás által; A kommunista nevelés általános problémái az oktatásban; A pedagógiai folyamat vezetése és szervezése az iskolában, a kommunista nevelésben. Az ülésen összesen 132 hozzászólás hangzott el. Ebből huszonötöt – az NDK vezető szakembereinek rövidített beszédeit – közöl a lap.

Az 1971–75-ig folyó didaktikai kutatási eredményekről és az 1980-ig elvégzendő feladatokról is részletes tájékoztatás olvasható. A *Didaktikai Tudományos Tanács 13. ülészakán* az elnöki beszédben egyértelműen megfogalmazódik, hogy az eredmények alapját az egységes koncepcióban, a kutatásban részt vevők sokoldalú, rendszeres informálásában, a konstruktív tanácskozásokban és a kutatómunka ellenőrzésében kell keresni. (1976/4–5. 5–35. old.)

A *Pedagógiai Kutatást Koordináló Tanács 4. üléséről* a lap 1977/4. számában olvashatunk (7–90. old.). Az előadások sorozatán végigvonnul a komplex kutatások szükségességének gondja, az interdiszciplinaritásból adódó következtetések levonásának sürgetése, és a kutató-képzés jelenlegi rendszerének értékelése.

Gyakran olvashatók a kiadványban különböző típusú *neveléstörténeti kollokviumok* rövidített anyagai is.

Így érdekes problémátörténeti ülésről ad képet az 1976/1. szám (7–48. old.). A téma: az öntevékenység (die Selbsttätigkeit) értelmezése kimagasló neveléstörténeti személyiségek koncepcióiban, jelentős irányzatokban. Ünnepi ülésszak teljes anyagát közli a szerkesztőség. *J. F. Herbart* születésnapjának 200. évfordulója alkalmából (1976/4–5. 5–126. l.).

Befejezésül még kiemeljük, hogy a lap szerkesztése nagyon rugalmasnak tűnik. Ezáltal is van olyan benyomása az olvasónak, hogy a *kiadványból fontos információkat tud szerezni az NDK-ban folyó pedagógiai kutatás mechanizmusára, az eredményekre és a perspektívákra vonatkozóan.*

Az elméleti jellegű periodikák kategóriájába sorolható még a PÄDAGOGIK-BEIHEFT és a FORSCHUNG DER SOZIALISTISCHEN BERUFSBILDUNG. Ezek ismertetésedtől azonban – területi okok miatt – el kell tekintenünk.

II.

Ebbe a csoportba sorolható tíz tantárgypedagógiai folyóirat és kilenc olyan lap, amely a pedagógia egy-egy speciális területét kívánja átfogni.

A *tantárgypedagógiai folyóiratok* célja természetesen az, hogy direkt módon segítsék a gyakorlatot. E közös cél szolgálatát azonban meglehetősen különböző színvonalon tudják ellátni.

A következőkben két olyan lapot mutatunk be röviden, amely – véleményünk szerint – a legjobbak közé számítanak.

A CHEMIE IN DER SCHULE (25. évfolyam) havonként jelenik meg, kiadója – a többi tantárgypedagógiai folyóirattal megegyezően – a Volk und Wissen Volkseigener Verlag, főszerkesztője Alfons Lingebach. A lap elején négynyelvű tartalomjegyzék található, a végén rövid összefoglalás olvasható németül a főbb cikkekről (Schlagwort).

Rovatai alapján a folyóirat a legdifferenciáltabbak közé sorolható: Filozófia (Philosophie). Történelem (Geschichte). Szaktudomány (Fachwissenschaft). Oktatás (Unterricht). Aktualitások röviden (Aktuellen in Kürze). Hírek (Nachrichten).

Az első három rovat az igényes szaktudományi továbbképzés szolgálatában áll. Fel kell rá figyelni, hogy a szaktudományi műveltség korszerű koncepciójának megfelelően a szerkesztőség nem csupán a

kémiában, vegyiparban jelentkező új eredmények közlésére törekszik, hanem a filozófiai és történeti vonatkozásoknak is helyt ad. Pl. a dialektikus ellentmondás szerepéről az anyag kémiai mozgásformáiban az 1978/5. számban olvashatunk (177–180. old.), W. Ostwald neves vegyész munkásságáról tájékozódhatunk születésének 125. évfordulója alkalmából (1978/7. 273–278. old.), az NDK vegyiparának helyzetével, feladataival ismerkedhetünk az 1978/1. számban (1–5. old.).

Az Oktatás egységben elvi és metodikai kérdésekkel foglalkozó tanulmányokat közölnek.

Elvi kérdéseket boncolgat például a kémia oktatás és a politechnikai képzés kapcsolatával foglalkozó írás (1978/2–3. old.), vagy a kémia oktatás kérdéseivel, helyzetével foglalkozó cikk (1978/4. 133–140. old.).

A kémia oktatásával kapcsolatban leggyakrabban jelentkező problémák viszont alighanem jól kitapinthatók annak alapján, hogy a tanulmányok milyen témák körül sűrűsödnek. Az 1978-ban megjelent első hét szám alapján úgy látszik, hogy a gyakorlat leginkább vitatott pontjai jelenleg a tanulókísérletek (pl. 1978/4. 149–157. old., 1978/6. 236–239. old.), a problémásított (problemhaft) oktatás (pl. 1978/7. 288–300. old.), az oktatási segédeszközök célszerű használata (pl. 1978/1. 30–32. old., 1978/2–3. 71–75. old.).

Az Aktualitások és a Hírek rovatban a kémia, a vegyipar és a kémiaoktatás szempontjából fontos és érdekes információkat kaphatunk. Rendhagyó, hogy ezek esetében a szerkesztőség napra pontosan jelzi a forrást, s hogy a források körét illetően látható az igényesség.

Rendhagyó a lap abban a tekintetben is, hogy a folyóirat végén a gyakorlatban, a tanítási órán közvetlenül felhasználható segédanyagokat is rendszeresen közölnek. Feladatlapok, friss statisztikák, ábrák találhatók az utolsó oldalakon. Szerencsés tipográfiai megoldás eredményeként ezek kivágás után azonnal bevetethetők az oktatás folyamatába.

E lapot tehát azért szemeltem ki bemutatásra, mert jó színvonalon szolgálja a pedagógusok szakmai-pedagógiai továbbképzését, s úgy tűnik, hogy a maga sajátos eszközeivel valóban hozzáértően próbál sokat tenni az eredményes kémiaoktatásért.

A GESCHICHTSUNTERRICHT UND STAATSBÜRGERKUNDE havonként jelenik meg, főszerkesztője Wolfgang Heidler, a történelemtanítással foglalkozó rész szerkesztője Christel Erd, az állampolgári ismeretek oktatásával foglalkozó egység szerkesztője Manfred Brandt. A lap 20. évfolyamát vehetjük kézbe, a tantárgypedagógiai folyóiratok közül egyike a „legfiatalabbaknak”. Azért jelenik meg csak 1959-től, mert a történelem mellett ekkor rendelték el az állampolgári ismeretek tanítását. (Hasonló tartalmi és funkcióbeli szélesedésen ment át a Russischunterricht, amely Fremdsprachunterricht néven 22. éve a tanított nyelvek mindegyikével foglalkozik.)

A lap megjelenésének első időszakára jellemző, hogy láthatóan a pedagógusok elméleti-ideológiái képzése volt a cél mindkét területen. A tartalom volt a hangsúly, metodikáról alig esett szó.

Ma már a lapnak sajátos szerkezete alakult ki, a szerkesztők minden bizonnyal törekszenek a szimbiozusból adódó előnyök kihasználására. A folyóirat fő egységei a következők: elméleti tanulmányok, megemlékezések, kongresszusokról tudósítások; egymás után, de a sorrendet változtatva a történelemtanításnak (Zur Geschichtsunterricht) és az állampolgári ismeretek oktatásának (Zur Staatsbürgerkunde) szentelt egységek; közös rovatok: Dokumentáció (Dokumentation), Ismertetések és tudósítások (Besprechungen und Berichte), Tapasztalatok és vélemények (Erfahrungen und Meinungen).

A lap végén a fő tanulmányok rövid német nyelvű ismertetése olvasható, függetlenül attól, hogy melyik egységben jelent meg. A szerkesztők minden esetben jelzik, hogy az egyes tanulmányokat melyik tárgy oktatójának ajánlják. Azt is feltüntetik, ha az írás mindkét terület szakembere számára értékes információkat tartalmaz. Ilyenek pedig bőven vannak. Ebbe az utóbbi csoportba sorolják a szerkesztők pl. a következő tanulmányokat: Monopólium és fasizmus (1978/1. 17–28. old.), A szociálreformizmus elleni ideológiai harc aspektusai (1978/1. 42–47. old.).

A történelemtanítással foglalkozó részben szaktudományi cikkek váltakoznak metodikai írásokkal. A szaktudományi tanulmányok a történelmi események, folyamatok marxista értelmezését, értékelését kívánják adni. Ilyen pl. a lap 1978/2. számában (144–151. old.) az a szovjet szerzőtől átvett tanulmány, amely az 1877–78-as orosz–török háború marxista feldolgozását tartalmazza.

A gyakorlati kérdésekkel foglalkozó tanulmányok közül sok vállalkozik egy-egy téma feldolgozásának részletes bemutatására. Feltűnő, hogy nagy jelentőséget tulajdonítanak a szerzők az általános

célok figyelembevételén túl a pontosan meghatározott didaktikai céloknak. A didaktikai célok értelmezése: mit és hogyan kell a tanulónak a téma végére tudni. Ezért gyakran visszatérő fogalom a „célorientált oktatás”. (Pl. 1978/3. 234–239. old., 1978/6. 536–547. old.)

Olvashatunk olyan írásokat is, amelyek egy-egy módszer vagy eszköz alkalmazhatóságával kapcsolatosak. Így a jó előadás ismérveiről tájékozódhatunk és konkrét előadásokra láthatunk példát a lap 1978/5. számában (437–445. old.) – A különböző eszközök összehangolt alkalmazásának lehetőségeiről konkrét példán keresztül éppen úgy képet kap az olvasó, mint ötleteket egy-egy speciális eszköz, pl. az időszalag alkalmazásával kapcsolatban. (Pl. 1978/5. 449–453. old., 1978/6. 556–560. old.)

Az *állampolgári ismeretek* oktatásával foglalkozó részben is vannak kimondottan a tanárok ideológiai-szaktárgyi továbbképzését szolgáló írások. Ilyennek tekinthető pl. a világ legnagyobb monopóliumairól (1978/1. 53–60. old.) vagy a szocialista életmódról és ideológiai osztályharcáról (1978/6. 481–487. old.) szóló tanulmány.

A gyakorlatra vonatkozó írások, amelyek általában tematikus egységek feldolgozásának ismertetései, tartalmilag is rendkívül részletesek, alaposak. Iskolapéldája e műfajnak „A szocialista társadalom politikai alapjai” c. téma feldolgozásának bemutatására vállalkozó tanulmány (1978/5. 416–432. old.). Nem lehet szabadulni attól a gondolattól, hogy ezeknek sem mellékes céljuk a tanárok szaktárgyi továbbképzése.

Érdekes rovata ennek a résznek a *Vitára bocsátjuk* (Wir stellen zur Diskussion). Specialitása, hogy gyakran közlik benne különböző szerzők felfogását ugyanannak a tanítási egységnek a feldolgozásáról. (Pl. 1978/3. 251–257. old., 263–265. old., 1978/6. 508–514. old., 515–524. old.)

A *Dokumentáció* a lap profiljának megfelelő bibliográfiát, az *Ismertetések* könyv és folyóirat bemutatását, a *Tapasztalatok* az olvasók leveleiből válogatást tartalmaz.

A lap legfőbb értéke, hogy a *gyakorlatra vonatkozó írások mögött egységes pedagógiai koncepció érezhető, amely a tematikus tervezés szorgalmazásában, a tervezőmunka során a cél – tartalom – módszerek – feltételek rendszerének hangsúlyozásában jelentkezik legkifejezettebben.*

Mint már jeleztem, ebbe a folyóirat kategóriába nemcsak a tantárgypedagógiai lapok sorolhatók be, hanem a pedagógia egy-egy speciális területét átfogó kiadványok is. Ezek a területek a következők: a *szakoktatás* (BERUFSBILDUNG; DIE FACHSCHULE), az *alsó tagozatos oktatás* sajátos kérdései (DIE UNTERSTUFE); az *egésznapos nevelés* problémái (GANZTÄGIGE BILDUNG UND ERZIEHUNG); a *felsőoktatás* (DAS HOCHSCHULWESEN); az *óvodai nevelés* (NEUE ERZIEHUNG IM KINDERGARTEN); a *mozgalmi nevelés* (PIONIERLEITER), a *gyógypedagógia* (SONDER-SCHULE), a *politechnikai képzés* (POLYTECHNISCHE BILDUNG UND ERZIEHUNG).

A fentiek közül csupán egy, a POLYTECHNISCHE BILDUNG UND ERZIEHUNG bemutatására vállalkozunk. A lap havonta jelenik meg, kiadója a Volk und Wissen Volkseigener Verlag, szerkesztője Hans Sawada. A lap elején orosz és angol nyelvű tartalomjegyzék található. A jelenlegi a 20. évfolyam.

A lap szerkezete szokatlanul egyszerű: I. Elmélet és iskolapolitika (Theorie und Schulpolitik). II. A gyakorlatból a gyakorlatnak (Aus der Praxis für die Praxis). Szemle (Ümschau).

Az I. egység címének megfelelő tematikájú írásokat tartalmaz, bár az elméleti színvonal rovására nem ritkán csak általánosságokat olvashatunk. Ennek ellenére a rovatnak köszönhető, hogy a lap túlnő a tantárgypedagógiai folyóiratok körén. A politechnikai nevelés „tantárgy-fölöttisége”, helyes értelmezése körüli bizonytalanságok a lap szerkesztőisége számára kötelezővé teszik, hogy – túltekintve a politechnikán mint tantárgyon – szélesebb összefüggéseiben foglalkozzék a pedagógia e speciális kérdéskörével.

Kifejeződik ez a törekvés az írások jelentős részében. Jó példa erre a politechnikai képzés és nevelés (Bildung und Erziehung) NDK-beli helyzetével és aktuális problémáival foglalkozó cikk (1977/1. 1–10. old.), vagy a munkaoktatás nevelő hatását elemző rövidebb írás (1978/6. 202–204. old.).

Természetesen a politechnikán mint tárgyon való túltekintés nem jelentheti az eltekintést tőle. Ezért teljesen indokolt, hogy a lap II. egységében hasonló súllyal foglalkoznak tantárgypedagógiai kérdésekkel is.

A Szemlére, amely bibliográfiai figyelő, a szélesebb horizont jellemző.

A lap tehát a *politechnikai oktatással kapcsolatos teljes problémakört szemmel tartva igyekszik olvasóit tájékoztatni, szemléletüket formálni.*

Befejezve a *periodikák II. csoportjának* vázlatos áttekintését, megállapítható, hogy a lapok általában kétarcúak, elméleti és gyakorlati orientációjú tanulmányokat tartalmaznak. Ennek megfelelően

rangos és nagyszámú szerzőgárdával dolgoznak. Azonban a tematikai gazdagság, a sokféle szerző ellenére – a lapokat részleteiben ismerve – feltűnik, hogy a sajátos problémák mellett, azokon túl valamennyi folyóirat sokszor deklardlja az oktatás nevelőhatásának, a nevelés jobb hatásfokának szükségességét. A gyakorlatot bemutató, orientáló tanulmányok azonban döntően tudás-centrikusak, a személyiség egyéb kvalitásai ritkán kerülnek szóba a pedagógiai tények szintjén, a pedagógus oktatási folyamatot tervező és irányító munkájában.

III.

Három pedagógiai jellegű újság jut el rendszeresen az olvasókhöz: egy családi neveléssel foglalkozó lap (ELTERNHAUS UND SCHULE), két, elsősorban pedagógusokat érdeklő kiadvány (FORSCHUNG – LEHRE – PRAXIS; DEUTSCHE LEHRERZEITUNG).

Csupán az utóbbi ismertetésére teszünk kísérletet.

A DEUTSCHE LEHRERZEITUNG a Népoktatási Minisztérium és az Oktatási és Nevelési Szakszervezet Központi Vezetőségének orgánuma. A kétszeresen kitüntetett, nagy formátumú, hetente a Volk und Wissen Volkseigener Verlag gondozásában megjelenő, 25. évfolyamában járó újság főszerkesztője Wolfgang Kurth.

A lap fő rovatai: Információk (Informationen). A hét témája (Thema der Woche). Pedagógiai Fórum (Pädagogisches Forum). Művészet és irodalom (Kunst und Literatur). Pillantás a világba (Blick in die Welt). Politikai alapkérdések (Politische Grundfragen). Portré (Porträt). Tények és érvek (Fakten und Argumente).

Ahogy ez újság esetében nem meglepő, a pedagógiai tárgyú írások elég felszínesek. Pedagógiát tanulni a cikkekből nem lehet. Viszont tájékozódni lehet a pedagógiai élet legújabb hazai és külföldi eseményeiről. Riportok engednek bepillantást az iskola, a nyári tábor mindennapjaiba.

A politikai, ideológiai tárgyú írások alaposabbnak tűnnek. A politikai alapkérdések elméleti kifejtését, a konkrét események elemzését, kommentálását olvasva kitűnik, hogy a pedagógiai hírek ismertetése mellett a szerkesztők egyik fő célja a pedagógusok politikai nézeteinek formálása.

Az újság fekete–fehér kivitelben készül. A szöveget sok kép teszi levegőssé. Különösen szépek a gyerekportrék.

*

Minden folyóiratnak olyan sajátos „szelleme”, profilkja, stílusa van, ezért az alaposabb megismerés csakis direkt tájékozódás alapján gondolható el. Az NDK pedagógiai folyóiratainak esetében ezt megkönnyíti, hogy a neveléstudományban mi is hasonló rendszerben, hasonló fogalmakkal gondolkodunk, hogy a jelzett gyakorlati problémák többsége nálunk sem ismeretlen.

Nádasi Mária